

Платити се може и по шестомјесечном
у предоплату.

Стари на Црну Гору, Ау-
стро-Угарску, Босну и Хер-
цеговину:

године . . . 4 фр.
на по године . . . 2 „
на четри године 1 „
на Србију и све друге земље
којима . . . 15 франака
на по године 8 „
на три мјесца 4 „
у наплату.

ЦРНОГОРКА

ЛИСТ ЗА

КЊИЖЕВНОСТ И ПОУКУ.

Уредник:

ЈОВАН ПАВЛОВИЋ.

Преплата на Црне Го-
ре и сва писма шаљу се
само уреднику.

Преплата из Србије се
пуњује се Велимиру Ваза-
жићу у Београд, а из дру-
гих крајева под адресом
P. Ramadžević Cattaro
(за „Црногорку“).

Преплату примају сва
наша књижари и нов-
нарске експедиције. Не-
франкирана писма не при-
мају се.

Број 21.

Ц е т и њ е, 9. Јуна 1885.

Година II.

Читаоцима „Црногорке.“

Због њекијех несприлика, које се нијесу могле напријед видјети нити отклони-
ти када су настале, данашњи број „Црногорке“ није могао изићи у четвртак, кад
му је вријеме, него излази данас у недјељу.

Ц е т и њ е, 9. Јуна 1885.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE

УРЕДНИШТВО.

ЂУРЂЕ
CRNOJEVIĆ

Ч О В Ј Е К.

Подвржен је промјени времена :
Сили вјетра, ломљани громава,
Љетној жези и зимској студени.
Годе хриди и зелени дузи,
Стрме горе и широка поља,
Сува мјеста и мочали тешко :
Његовијем титрају се бићем
И сваке га угодобе лицу.
Бадњи, трње, змије и јакреш —
Сметају му, задијевају га :
Од свачеса треба да се брани,
Или свему да се прилагоди
Ка' остала друга животиња,
Ако му је мило живовање.
Ка' живина рађа се и умре, —
Ни донесе, ни штогод понесе.
Гадн онђе сврхе у нарави
На свјет дође : да у друге живот
Свој подмлади, — а са њега пође :
Свом подмлатку да мјесто уступи.
Она борба вјечна, непрекљдна,
Којом нарав своју мету врши,
Ни човјек оставила није.
Зар се тако не боре и људи ? —
Један пада, а други се диже . . .
До душе је вазда исто сунце,
Ал' ако не једног да огрије, —
Мора другом да сједи и зађе.

Потуру се силе и народи,
Па у кога веће има снаге,
Вазда живи на рачун другог.
Празакон је један за свакога :
За живину као за билну,
За њих двоје као за човјека.
Но бадава — ка' у инад свему,
Што га веже за друге створове, —
Човјек опет животиња није,
Ни се може сматрати примјером
Савршене животне природе.
Самосталан у слободи својој,
Он другчије образује царство,
Него што је царство магараци,
Или оних злосретних мајмуна,
Те прекину грљан у бривању.
То се царство зове ч о в ј е ч а н с т в о,
И у њему нико нема права
Да царује — до човјека сама.
Дух и разум и воља његова
Заносе га у бескрајни простор
Васионе, да мјери висине
И кретања најдаљих звијезда.
Земља му је попринише јуначко,
Да на њојзи своје моћи куша,
А небеса гледало сјајно,
Ђе назиро своју величину,
Па се мучи, на на земља ради

Да се својом величином срави. —
Истражује сакривене тајне,
Ишитује узроке постања;
Мотри разних ствари одношаје,
Приподабља једне с другијема,
Разлучује једне од другијех
И све свађа на истану свету: —
Онај дивнн закон у природи,
Смион, радан, у раду постојан,
Небеса је на земљу скинуо,
Ваздушима громово отео;
Саставио исток са западом;
На сјеверу стожер ударио,
На с јим на југ земљу утврдио.
Он изуми чудо нечувено,
Да у једном малом зрнци праха,
Ил' у капљи воде на цвијећу
Може лићет блијеск и лепоту —
Величанство цијела створења...
Шта се море оали с дубинама,
Јал' охоло горе с висинама,
Кад ишти је виса ни дубине,
Је човјеку нега стаг' не може

Или ће му већ станула нпје?
Он се мучи да свему доскочи:
Што је било и што може бити,
И почетак и свршетак свега
Да сазнаде — да цијелу нарав
Сподобије и себи постави.
Те што може, он хоће и ради;
Што не може, он за твјем чезне
И у тежњи таковој нестаје.
На ко може да стане пред њиме?
Њим, те улном истине дознаје,
Њим, те душом крјепости развија,
Њим те срцем руши и обара,
Ил' по вољи нова дјела ствара?
Нема тога! — Ал' највише добро,
Те човјека доже и узнос
Над остале грађане свијета,
То је она вјера и надање
У његова Бога-Створитеља, —
Вјера и над, без којих се ништа
Са човјеком савити не смјеје;
Јер њих двоје ће не може бити,
Ту зајста — ни човјека није.

Филип Ј. Ковачевић.

У С К С К Ј А Н Њ О .

Приповијетка из црногорског живота.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
IV.
(Штавак).

Кад јесен наста и донесе вјетрове и даждеве, мо-
радне растати се. Гроф бјеше најбољи некога манастира
из другог села, који се и про зиме с дједом састајао
око двора, те им уручивао књиге и писманца од стрица.

Брат им Венцел, увијек слабуљав и размажен, дру-
говао је сад с њима почешће. Дјеца га нијесу мрјјела,
али бијаху опрезна с њиме, знајући му лукавство. Осо-
бито се чуваху да не одаду чим своју велику „тајну“.

По очевој паредби, пои је припуштао и њих „на
католикизам“. То је бивало неколика пута у недељи. Мо-
жете замислити би ли им досадно суопарно предавање
поипно, након живог и разноврсног учења грофова.

Али зато би се некакили у вече. Како би се затво-
рили у своју заједничку собицу, почну да респетају све
што чуше и видјеше од јутра, па се сви немиј и попу
и домаћима. За тијем заметни говор о грофу и понављај
његово предавање, ја ли читај књиге што би им он послао.

Тако проводеше зиму.

У неколико прилика умал' се дјеца не одаше.

Једном н. пр. Јан рече Венцелу: „требао би да што
радиш рукама, да се оснажиш; а, као властелину, нај-
боље би ти доликовало да се научиш руковати сабљом.
Ево, на примјер, узми ти овај штап а ја ћу други па
да се сијечемо!“

Венцел, смијући се престаде. Одмах укрестише шта-
пове. Јавић, након неколико јавовијех махова, попусти
скроз, само што одбијаше — и то немарно — братове
ударче, не би ли га овај малко брицнуо. Не мога. Дијете
плапу, па ће брату:

„Удри ти мене слободно по глави, по трбуху, по
очима ако ћеп — ти мене, а ја ћу тебе само бости!
Удра!

И оно мртвопухало ражести се некога јада, те
стале млатити што је јаче и хитрије могао, али залуду.
— Јан му сваки пут одбије ударац, па га убоде и ви-
кије — грађан си у груди, у мишицу два! у слабине три“,
и т. д. Венцел се најједи на баца штап пустошанице.
Штап љосне о врата па на тавап. Врата се у тај мах
отвореше и у собу ступи Венцелов отац.

Венцел син повједи му, готово кроз плач, што се
догодило. Стари, пошто неко врпјеме омјераше Јана, на-
редл да се опет сијеку. Јан весело спријечи тољажницу,
жељећи да се и пред оцем позори, али Вира, која бјеше
ушла за оцем, даде брату неки знак. Овај разумједе, па,
(сиромаш са дипломатскијех разлога!), пусти да
га старији лупи. Отац потанише по рамену побједнош,
па гладјећи се по трбуху, (гијем је вазда изразивао не-
довољство), обећа му, да ће га, с временом, он научити
у тој вјештини.

Једном се и Вира замјери старијем брату. Овај ја
из неког старог природописа учпо, па казиваше да је и
мини у истоме разреду животиња у коме и лав, јер њи
имају по четири нозе.

„Онда човјек и тине спадају у исти ред, јер њи
двоношци! — рече она подругљиво. За тијем, у души,
каза она природици појделу животињих, како бјеше њи
чике научила. Венцел је слушао у чуду, па за објави
приповједи то. Цурица се некако извуче, али у дану
ушоше у траг њиховој тајни.

И у много другљиж прилика, дјеца не моглише
подабљати се увијек, ни мучати. Срешом, домаћи њи
ху кратковидл.

Тако проводеше зиму, а кад прољеће граву, њи
први пут након толико, опет састане са стрицом.

љу њихову не би мјере. Неколика рочишта требало им је, да Павлу испричају све што преживјеше зиме, и да му понове оно што прије научише, па онда наставише нови науку.

Дуго би било потавно повиједати те чудне састанке, на које двоје напуштене дјеце крадом иђаху, да чисто краду душевну храну. Таково шта рјетко се можда у свијету догађало. Њихов учитељ знао је и еће му их брзо из руку истргати, с тога не гублаше ни часка времена.

Тај особањак бијаше такођер „второроепци“ Пшенеловић. У здравље некога стрица, протонопа у Златноме Прагу, Павле сврши тамо велику школу. Стриц умрије тамак кад је требало, те млади Пшенел, примивши оставшину стричеву, (не бјеше премасна), стаде зврљати по Јеврони, па кад све потрони, ступи у француску војску, као часник. Ту је служио до годину пред великом буном, и тада се поврати дома, јер му старији брат умрије неочејан. Дома, уз мајку и тетку, живљаше мирно, клоњехи се од свакога, прежмпајући оне велике мисли, што породиле буну, и којима он у Француској бјеше падојно душу. Као што већ рекосмо, попови и људи старога кова озлогласише га међу простим народом, те по читавој околини причало се којешта о њему.

С дјецом се догодило што бјеше гроф предвидно. Венцеловић — дознадоше све. Чуда те се и толико могло крити! Разумије се да их је отац одмах затворио у двору, књио и казнио их како су — по његову мишљењу — и заслужили.

То се десило па измаку лета.

На крају јесени, Јана отишавше у „варско-ваљичко-племичко-васпиталиште“ у Прагу. Бјеше му тад настала тринаеста година. — Виру задржане дома, разумије се, у великој стези.

Сирмах Јан нађе се ненадно гдје никад не би пожелло. Замјеништи неограничени простор свога завичаја са тјескобом васпиталишта, слободу са гвозденим заптом, стриково мило лице и предавање са њоим учитељима, који му сад ућераваху у главу прелепе вјерске и још правније поуке како ће парадирати.

Испрва бјеше клоњуо и готов да очаја, али његова снажна нарав оте се, те наслак, — бар се тако причли, — приклопи се свему.

Стари слободњак, по цијелу би недјељу смишљао што ће писати своје писанку; не бјеху то обична писма, по по читави табани писанаш. Писанак му је одговарао исто тако на дуго.

Тако му прође прва година. Успео бјеше средње, али би одликовап у „фехтоваљу“.

О николским празницима, дома затече све по староме начину, али му домаћи имаху нешто обзира према царском мундиру. Уз то, како га невоља нагнала бјеше да се понешто претвара, умно је отклонити њихово подозријевање. Дакле да је нашао начина да се са стриком састаје. Вира пак чекала га је и дочекала као озвободу сунце.

Тако му протекоше једна са другом, четир године. Једнолични његов живот и досаду му, прекидаху једино грофова писма, који га је соколио и тјешно будућношћу. Његов добротвор обрицаше му оставити све своје имање, пошто одрасте и измакне испод очева јарма.

Јан ћаше сигурно издржати, да се не догоди нешто што помјери његово стрљење. Живио је наике у времену кад, из љубави ја ли из мрзости, свачији погледа,

свачије мисли, бјеху усредеређене на једноме човјеку. Име тога човјека као да напуњаше простор; дједа његова загуљаша бјеху свијет, а свијет, клео или благосиљао, помињаше узбуђено велико то име — Наполеон.

Јан га је обожавао.

По читаве ноћи не би уснио с њега. Час би одјек неке његове славне побједи залио Јана. Час опет бедаћа Наполеонова, истинита ја ли измишљена, ражалостила момче. А највише га дираше мрзост, која се, па сто начина, распала по заводу на његова кумира.

У тој травници затече га знаменити догађај кад француски змај утече са Елбе.

Сва се Јеврона снеби најприје, па здружена крену да сатаре аждаху.

Јан — чисто као да га нека невидовна сила понесе, увочи у Француску.

Знао није што се с њим догађа, но је био у неком бунилу, те ни сам, можда, не би умно повиједати како је тамо допр'о.

Повијест је крупним словима забиљежила догађаје онијех чувенијех сто дана, кад се див потоњи пут подиже и замахну да једним ударом спршти своје ситне супостате.

У Јановој души не остаде јасна трага од тјих сто дана, јер му протекоше као у сну. Осјећао се „као сламка међу вихорове“, али је сретан био, јер је пљедно нагону срца свога . . .

Кад се Јан освијестно, пађе се па колима. Прво што му к уху доприје, би јак рањеника и пемачке ријечи. Брзо се прибра и сјети свега. На Ватеру, ешла — бројна сила, савлада великога цара и његову храбру војску. Међу мноштвом рањенијех заробљеника, Њемци поведоше и Јана. Папа му не бјеше тешка, но за дуго лежао па му бе крв источила.

Пошто се пробуди и каза род и постојбину своју, Њемци га изредоше у Бесарвију. Тамо је трупно годину дана у тавници. Из тавнице љабани га гроф Павле, чудним, непероватим мајсторлуком, на име преко полова . . . Да, „стрико“ је то постигао потајно, вихором помоћу, — у оно доба спемогућом. Тај безбожник подмити духовенство и тјешме, (и ако ради добре сархе), један грјех више наговари на своју душу. Гроф Венцел, па само што се није хтио грјешити те избављати сина, ја да опере љагу, ћаше драге воље својим рукама задавити тога „парода, одметника, антикрпста кога је Пшенел отрвао“, — како је он говорио.

Влада, одбивши Јану на лудост, а п с тога што бјеше кољеновић и што му стари увјек вјерни бише, опрости му, ама под увјетом да изучи и потоњи разред војничке школе, а по томе да служи у војсци.

Не би ни то доста.

Пред том грком чапом, мораде још грку поштити, ако ћаше да се ослободи. „По паредби“, праћен двама језувитама и једним наудуром, морао је поћи најприје дома, те од родитеља и старијега брата свечано измолити опрштење што их је осрамотио.

„Ја, Пшенелов питомца, Наполеонов војник, ја да то учипим!? — Никада! — Радије ћу с мјеста на вјешала!“ мислио је сам у себи, а поповима, који га на то наговараху, одговарао би просто:

„Ја не тражим милости, с тога не пристајем на то“

услове. Нека ми се суди. Нећу, никада нећу, ни дома, ни у војску!¹⁴

Тако се отимао пуне три недеље, пошто му „милост“ објавише. Оброк му је бивао сваког дана мањи, а гвожђа тежа; језувите су му свакога дана чешће и за дуле досађивали.

Једне вечери Јан лежаше на своме, сламом покривеноме, одру. Врата се од тавнице отворише и уђе унутра један човек. Јан се не маче. Човек извади испод скута ужежен фењерић. Јан видје е је то опет неки проризац, па обрнув главу рече му :

„Каните ме се једном !

„Јан, дијете моје!“ викну свештеник, а фењер му пенаде из руке.

Тај глас потресе сваку жилицу у младића, те клиса као да неко подасу углавље под-а њ, и — паде у наручје тобожњег језувите.

Вјеме то главом гроф Павле Пшенељ, прерушен у језувиту.

„Безбожник“ и на то се наканио да спасе посирика, јер је знао да се покорити неће, а знао је да влада неће намијенити увјете. Колико хитрости, а још више званичних доказа, морао је гроф потрошити а да до тавнице дође !

У касно доба ноћи растадоше се, а сутра дан Јан, с тужним срцем, пристаде на све.

Годину након тога, турише га као поручника у Тирол. Отуда премјестише његову регименту у Истрију, а отолен најзад на крајњу границу Аустрије, у скоро добивену Боку, откуда умаче у „Черну Хору“ на бадњи дан 1817 годпне.

Из Котора бјеше писао сестри и чички и казао им што бјеше паканно.

Како је било њима јаднима кад разабраше е га, по свој прилици, неће више видјети !

А како им наше бити да знадоше што би с њим, пет мјесеци послје, у Дузи ! Јадна Вира слутијаше му погибију, па се дуго молијаше Богу да јој брата и сада спасе. Бог јој услуши молитве, па јој рањена брата предаде у милостиве руке.

Јер, сердар Пејо, чим дознаде што се догодило у Дузи, даде преијети рањенога Јанка из Озринића у своју кућу и дозвола нада-љ чувенога видара из Црмичко-Ничковина.

Тако, у кући гдје је првом познао протогорског го-стољубље, гдје га крстише новијем пменом, у тој истој кући отимаху га сада прераној смрти.

(Наставиће се).

С. М.

NACIONALNA
СРЕДНА ПРОСЈАКА
BIBLIOTEKA
(Свршетак).

CRNE GORE DURĐE
KNOJINJE

Ја сам упамтпо из свога ђетинства јад некога слијепца из Црне Горе, који је често пресио милостињу кроз Боклу Которску. Он је више пута и код нас дома замрцао. Починую би са својом врећом, надушеном житом, те је по најгорему времену, обијајући од села до села скупио; гледи, уморан и озебао, починую би, огријао се и вечерао, па онда замећао такву шалу и смјех, таквијем одушевљењем уз гусле пјевао, е би човек рекао, да му свако јутро жути дукат под главом освиће. А нијесам заборавио ни знамените напаметковине по Мршвеном пољу. С јесени, кад се бере кукуруз, дигну се по цицале чете просјака и просјачица, па куле ала радника зрна и класиће, ако је ће који случајно отпаде или отпауо. Ја сам више пута био очевидца, ће се појединим просјацима нуди по пола вреће жита, само да помогну, али се не сјећам, да је један ту понуду претпоставио своме зацату, него га се свакоји држао као пјани илота кад се увати. Је ли напаметковина била добра, то видни с вечери поврх поља паложене огњене; чујеш кола како пјевају: разлијеже се јека од пјесма и пушака. Запитаи ли кога му драго, што је оно ? — „Оно просјаки срећу дијеле“ — обично ће ти одговори. А који сиромашни домаћин, коме више крх жеде о прату, а њива му се случајно изјаловила, уздахне и рече том приликом: „Е, људи, па није ли боље просити, него све овако залуду мучити као ја“ !

Просјак знава мирно и безбрижно, не плаћа никад порезе, не тражи га нико, не питају га за ништа, не ливде му, не прогоне га. Ићи му се ко клања, није се он коме клања; ни га когод задијева, ни га когод

криви; не нузи пред никим, не опада никога, не копа јаму никоме. Потреша му је само да сваки дан лаже или једнако или мало друкчије, да научи вјешто благосивљати и фалити човеку род и племе до најстаријег шакупједа. Је ли се у томе усавршио, он је на врхунцу свога заната.

Просјак не робује роби ни спољашњој углађености. Шта је њему стало е му се виде прети кроз царане и опанке ? — А још мање мари за овратник и рукавице. Дрепова батина, да се њом брани од кучака, и грешњевић шубук, да на њему пришаљује лузу : то су му сви они скупоцијени штапићи, којима модерна господа, вртећ их у рукама, могу један другоме очи извадити, или посове позомити на променадама. Просјак се чешће ће га сврби и не стиди се тога; састави се с каквом женом, па се, по потреби, опет од ње растави, и ту није нужде од никаквог процеса; свакоје му је мјесто удобно; свуда паће хљеба; не трпи рата; не боји се никакве пријенаре. Успркос великој господи, једини је просјак грађанин цицелото свијета.

Све што просјачком сталежу оскудијева, те је делипатност, или она убава таштина, којом ми пемјивамо све, што не изгледа добро. Него да се запитамо : Ко је срећнији ? или онај сиромашак, те ће и пенелави комад хљеба с најбољим анетитом појести кад гладан, или онај материна мазга, те ће сву планину гладан пројеждати, јербо нема код себе пшњате, лонца и таве да зготови ручак ? Или зар просјаку боље срцу не пријева и сунча корина хљеба, него мпознји најбогатији обједи ? Велики је просјачко уживаше, веће од икаквог друготога.

Ko je посматрао брижљиво падничаре, лако му се било увјерити, колико је горак тај хљеб. Од звијезде до звијезде морају тужни радити, да знојем твојега чепа преране себе и своју фамиљу. Сваки јавни терет пада илму на врат. На сваки јуриш непријатељске стране морају часати и предати. Да не изгубе своје достојанство и повјерење, присиљени су спротати често пута гоу воду шити и суви лебац јести, читаве ноћи у најтежим бригама проведети, у самоћи, ће их нико не види, најгорче су: е пролијевати... — Па каква је грдна разлика међу њима и оним празновима, који се по вечери у „просјачком подруму“ вјеривају, жене, играју и љевају! Није ли срећа опијех далеко одвојила од среће опијех? Срећа је до душе релативан појам; она се не да у никакве гвоздене законе везати, да вриједи свуда и за свакога једнако: али кад ствар посмотриш с обића грегити, то сам присиљен, да просјачки сталеж назовем ерегитијем од онога сталежа, који ради за другога, а сам мога вина пута гладовати.

И сасвим тим, кад на овај начин присподобим понти на, брижљива и мучена радника са безбрижним просјачком, опет морам признати, да се је човјеку тешко и претешко накинати да поје рабе у прошњу, него ли на радњу. Јер коликогод има среће код просјака, свакоме је човјеку урођено неко својељубље, на којему презире све оно, што је недостојно стечено. Црногорац, који је здрав, на пр. приђе ће од глади сканати, него просјачку торбицу узети, особито, кад би то морало бити у његовоме мјесту. Просјачство, као што смо виђели, има доста гизде и задовољства у себи, али зато, што се с њиме добија хљеб на илеки начин, испод људскога достојанства, то га се сваки здрави и понтеши човјек чува. Да нема у просјачству тога недостатка, просјаци би се могли сматрати најеретичнијим људима овога свијета.

Толко сам видно, изучио, прочитао, смислио и за добро нашао, да овђе напишем о срећи просјачка, молећи у исто вријеме Бога, да ми од такве среће никада дијела не учини.

СЕОБА ИВАНА ЦРНОЈЕВИЋА НА ЦЕТИЊЕ.

(Мала приповијетка из црногорске историје.)

(Наставак.)

„О велики, свемогући Боже! Творче свјетова и свега што је у њима; коме је послушан цар као и правед, који у један тренутак ока можеш створити и уништити милионе величанствених свјетова! К теби подигом молитву моју, и молим ти се Боже превјечни да оком твојим милосрднијем погледаш на мене и мој народ. О Спаситељу свијета, који си од злуца ирадио мило за малу жуч, за воду онаг, за љубав људске, који си дао снаге свијета мучен био од свијета, помози ми мученику и моме мученичкомо народу, на који је нагрнула од снаге стране агарјанска сила да га потлачи, да га погази, и да уништи свакога ко у тебе вјерује! Ови Спаситељу ови остатак мученика, који се прикупи у сви људи крш да брани свету вјеру и своју слободу трпећи глад и жеђ, голотињу и босотињу. Сачувај господе моје Црногорце, и дај им силе и снаге да не кључу у борби са душманском силом. Не доуштити господе да се утуди ова свијета то гори поврх овога љутога стијења. Дару господе да она одаваје свијетли и онијема који падоше у мрак, те да и њима засјаи свјетлост слободе. Милостива Мајко Божија, буди пред твојим свим молитвеница за мене и народ мој. Свети Никола путниче, помоћниче и на суви и на мору, помози ми на путу оном да послужим пут овај спасом за народ мој. Амин.“ Пошто се овако Богу помолио, три пута се прекретнио крестом светлијем, на пред светим иконама клекнуо на старачка кољена, и дубоко уздахнувши, повтори у краткој молитви своју: „Услиши господи глас мојења мога и помилуј ме.“

После молитве пробуди се Црнојевић Иво, као човјек иза дубокога пријатнога сна, на рече у себи: „Помози Боже и Мајко Богородице! До сада виђах готово свуда око себе мрак а сада пробљешно свјетлост око мене! До сада виђах само пронаст, а сада се провијеташе моје очи божанственом свјетлошћу, те провидим да ова пронаст нашега народа јест само нескуење, а да ће иза овога паустити снаге, наскрење нашега народа са обновљеном подјачном силом. До сада виђах у мојим Црногорцима мученике, који су обрекли себе на пустињачи живљт у овим гурама, а сада видим све љуте лавове, који су обрекли себе на јуначку борбу са злотворном којој ће се борби дивити цоу свијет, и због које борбе обожаваше свијет моју Црну Гору.“

Баш кад овако размишљаше Господар Иван, примаче се к прозору на себе, који гледаше доље к Ријеци, кад у исти час

секо који бјеше удвоио велику некаку тлаурицу, на је онако у планинама држаше, и пречеде с њом на друге брданине да тражи згодније мјесто же ће провијети своју добит. Уловљ на тлачурина бјеше много виша од сокола, и виђаше се да је било борбе док је соко савладао, јербо се опажаше крш на његовој тлачурина. Соко као да је баш хтио да покаже своје јуначкоство Господару Иву, тако му се близо примакао. А Иво се ерне радоваше идићи јерко је мали соколић притискао љутим капкама очу тлачурицу. Пошто је соко полетео, Господар се маче с прозора на рече: „Помози Боже моме народу, и ово је неко знаменје.“

Све се је ово продужавало по сату. Господар Иво погледа на меридијан, кад али већ половина другога. „Е! ја сам се задржао. Господи ме чекају у саборници већ по сату? Добра је да и ја идем.“

„Еј Ђурашко! дођи овомо!“ (Ђурашко бјеше собник који стојаше пред вратима од себе и чекаше Господарево запомијање до). Ђурашко на позив Господарев одма уђе у собу: „Запомијајте свијетли Господару.“ Дај ми Ђурашко огртач и питај! (Иван Црнојевић бјеше толико стар да се је у ходу морао потпомагати штаном). Ђурашко, на запомијање Господареву, довати изаженик плант те њим огрну Господара и долазе му питањ, посље тога отвори врата од себе, којијема се излазаше у ходник. Пред вратима Господарени тјелохранитељи чекаше, те кад Господар изаше и ови се упутише за њим к саборници. Злетушпаш биле су изнијештели да Господар иде, те четворина од изјегаријих бјеху изашли пред вратима од саборнице да срету Господара. Кад дође Господар к вратима, војводе га поздравеше поклоном, и Господар им нечим одврати, ца, не проговорити ни ријечи, уђе у саборницу, војводе за себе, а за овима Господарени тјелохранитељи и собник. Собник учини своју дужност, скиде с Господара плант, преслони га преко руке, узе Господарев штан, на се удаљи из саборнице. Господар Иван изаше из своје узвишено мјесто, војводе заузеше своја мјеста, а тјелохранитељи се подијелише на двоје те једна половина стаде с једне, а друга с друге стране Господареве. Све бјеше на своје мјесту, само још не бјеше пришло у саборницу светитељ владиша, а без њога се пословаше не може започети. Али баш у тили часак све ти дође и високопресвештеници Ваила, у вратима изаше само једнога фотођавља, Владиша заузео узвишено мјесто поред Господара.

Тилиши влада у саборници у очетишњу благослова све

тога владике и Господарске бесједе Господара Ива, само у најкрупнијим сједињацима ћаше човек опазити неколицину ђе нешто као шапућу међу собом, али се шанут не би могао чути, само си могао то закључити по кретању уста и по томе што се с особитом пажњом један другоге бјеху окренули. И ако нијеси могао ништа разабрати, али си се могао досјетити о чему је ријеч међу њима. Виђаху Господара веселого изгледа, па се чуђаху, и о томе бесједо вођаху: „За Бога, Дабјичке Добројевићу, рећи ће Ђеноје Остојић, вије ли ти јутрос Господара у пријеме свете лутургије, и после кад изаше из цркве, како бјеше жалостан и мрачан, чисто жалосно бјеше чојеку погледати на њега. Сад видим како се је промијенио, изгледа весело, лице му је свијетло као у анђела, а река' би, вјере ми, да се помладио од јутрос да шездесет десет година. Фала Богу да му није дошло какво извјеће из Млетака, да му није пријатељ дужде помоћ обећао? Тек јесто догодило се с њима нека знаменје. Што велиш ти Боровица Бројевићу? „Ја ти не бих могао ништа казати“ што је узрок промијени Господаревој, али ти могу рећи да ми га је тако мило виђети онако весела да је и у мени заштрала душа од весеља; а бјех ти брате ни мртви ни жив кад јутрос виђех онаквог Господара, и право да ти кажем не мислаше ми се долазити овамо, али се инако не могаше те доћох; али слава Богу, сад ми је мало одлауло на душу“. Право, могао си примјетити на сво заступнике да је

добро расположење Господарево имало добар утљив и на њих, те сви изгледаху доста весели.

Господар се диже на ноге, такође Господар Борђе Нашљедник, који сједињене с лијеве овога ода, јер на десну бјеше владика, диже се на ноге и светлеше владика, заступници још раније бјеху на ногама. Владика узне свети крст у лијеву руку, а границиу боснока у десну, те с њом поговори светом водом Господара Ивана, Господара Нашљедника „Борђа ја све заступнике пјевајући: „Спаси Господе људо твоје и благослови достојање твоје, побјеху даруј над непријатељима Господару нашему благовјерном и благочастивоме Ивану Црнојевићу, и саувај под штитом крста твога све православно живјељство. Амин“. „Амин“ разлијече се из три стотине грла по саборници. Пред двором, ђе је била саборница, било се је окупило много народа, те кад чуше ријеч „амин“, знајући да је тада подигнута молитва Богу, једнијем гласом завикаше „амин“. Глас овај разлијече се по оближњим брдима, те се чу у неколико пута „је повтори ехо „амин“, „амин“, „амин“. Еј ви и брда и долине, и ваздух! и ви се молитве Богу за овај народ, јер и ви кад би сте се с нама заједно молили Богу и тада не би превелика молитва била „какве силе пут њега зјевају.“

(Наставиће се).

Марко Драговић.

К р и т и к а.

Детописе Матиси Српске. Уређује А. Хадић. Књига 141 и 142, г. 1885 I, и II. свеска.

Од како је овај најстарији књижевни наш орган (од г. 1880) почео излазити у четири годишње свеске, до сада је редовно богат лијепијем и разноврснијем садржајем, што се види из шездесет садржаја ове двије пошљедње књиге: I. Српско вино (сновољак расправа М. Петровића), II. Бранкови Радичевић (књижевна расправа Д. Илића), III. Ђеноје народна игра (покушаје од М. Модња), IV. Медвја Стратејас Рачинова (превод В. Ђорића), V. О управи и надзору школском (од М. Нешковића), VI. Ђура Даничић (књижевна расправа Ђ. Магарачевића), VII. Култура и Српство у културној борби, од Ј. Миодраговића, VIII. Порекло Стевана Немање и прве године његове владе од Синаше, IX. Садашњост и будућност електрицитета од А. Матића, X. Диплома властелинска и родослов породице Стратимировића од А. Сандића, XI. Пошљедњи дани, pjesма Д. Илића, XII. Књижевна критика: Жубори и Вихори М. Шапчанина, Песме Д. Илића, од М. Савића, а глебарска анализа Д. Нешпа од А. Матића. Осим овога ту су и оцјене књижевног одиљења појединијех ђела и чланака, што се Матици подноси да награди.

Како се из овог садржаја види, књижевно одиљење Матиси Српске, које одлучује што је за Детописе, прима уљ чланаке без обзира на струку. Тако поред Федре Рачинове налазимо Српско вино, поред поријекла Стевана Немање Садашњост и будућност електрицитета. И Српско вино и Садашњост и будућност електрицитета одиета су чланци занимљиви и врло научни, али невако нарушавају хармонију горњег садржаја, јер не иду у један књижевни орган као што је Детописе. Већину читалаца што занима Бранку Радичевић, Ђура Даничић, Поријекло Стевана Немање и т. д., одиета не занимају горње двије научне расправе; као онег што неће занимати Народне Игре и Диплома властелинска Стратимировића мноштво од оних, што занимају поменута два научна чланака. Отуда слиједи да тако ваљани наш књижевни орган нема предиматикас колико треба да се покрију ни штампарски трошкови, јер не задовољава потпуно ни један ни друге врсте своје читатеље. Зато би требало посветити Детописе искључиво народноме животу нашем особито књижевности и историји српској и сиређоно ошљесовенској: требало би се повратити на стари његов програм. Према овоме је врло умјестан скорашњи предлог г. Павловића

у књижевноме одиљењу, да Детописе доноси књижевни и умјетнички преглед из српскога свијета а по могућству и словенскога и да доноси некрологије српских и словенских (свијех бар у кратко) књижевниках и умјетниках.

За тимјем би требало почети радити на пољу историје српске књижевности правцем, који нам је показао врједни наш књижевник г. Вуловић његовијем студијама о Ђегулу и Миодраговићу. Ми немамо још животноска оца српског позорница и pjesника Стерије, ни писца „Старинах Старине Новака“ Јожема Новаћа, сигурно ни многијех мањих вихоријех сарајлијах и савремениках; па зашто се та празнина не испуња док је још ко у животу, што би нам могло о њима што казати?

Такођер у петој мјери требало би обрађивати историју нашу политичку како из старијег тако из новијег доба. Особито историјски догађаји и историчке особе у Црној Гори и околиње ваљито писачах, који ће их побљежити и у свезу с осталој историјом народном довести. И овђе треба се припањем споменути г. М. Драговића, који је први међу мањим Црногорцима на ту празнину своју пажњу обратио. Овакове расправе имале би у Детописе у првенство имати.

Тада би Детописе омили свакоме књижевноме Србину и број његовијех преглатника би се без сумње устројучино тер би благотворно ђоловао по цијелом раскомаданом српском народу.

Ми се уздамо да ће славно књижевно одиљење матици нашу пажњу разумјети, тер да ће ову примједбу нашу оправдати и у расуђење своје узети.

Још би смо се овом приликом итали зауставити на чланак о Бранку Радичевићу г. Илића, у коме се Бранкови поезија доста омаљовајала. Али овај предмет тражи особите пажње и проучавања. Зар ћемо се на њ други пут повратити. Само да се види докле је доиро наш индиферентизам према књижевнијем појавама, што смо још једном у овом листу истипали, блљекимо, да је чланак г. Илића угледао свијета од назад по године, и да се на његов нов суд о Бранку нико није још обзарио!

Такођер не можемо ћутке прећи г. Миодраговића чланак „Култура и Српство у културној борби“, а изрично теорију патриотизма, што ту писач развија. Из ове теорије излази оно што bene ibi patria — је је добро ту је отађина. Ово начело важи на жалост и ваљито је одавна и у српском народу као код осталијех народа. То је речимо правило, али сваког правдо има ваљачака. И ми бисмо баш изнмију горњег правила патриотизмом назвали. Истина је у онда и да се у масама не буди патриотизам „историјом“ и „живото

писма славнијех људи“ али и ово правило баш у српском народу има своју налик. Овђе разумијемо гусле и јуначко прјесе наше, којијема ни г. М. неће одрицати моћ буђња патриотизма српскога. Осим тога ако „историја“ и „животопис славнијех људи“ и не могу у масама будити патриотизам, могу у поједицима. То признаје и писец, али ови појединци, вели, „могу постати занесеници и ентузијасте, али патриоти никада“! Да само из нашега доба семенемо Мацина и Гверара од Италијанаца и Милетића од Срба, довољно је да и сам писец признаје, да се овђе мало затрча. Куљ те среће да нам је оваквијех „завеснака“ и „фалгазија“ не би ни Ориту ни културу на никакву штету били. Оволико миогрעד само да и на ову појаву српског напужу наших родољуба, који се брину опшом српском ствари, не били тако важну тему у претрес узости и особито према нашој ијем приликама и испрвају иначе лијени овај чланак. На сваки начин чудимо се, како процјениошду овога чланка (ојену налазимо у петом Ђетонису) не знае око за ову теорију г. Миодраговића и мало је опширније не изложити књиж. одијољену, која прима и награђује чланке и зато за њих одговара.

Свака књига Ђетониса додела је по 10 до 11 табака велике осмине, а претилата је годишња за све четири свеске само два ф о р и в а ; поједицијем је свескама дућанска цијена 70 новчића.

Ми најтоплије препоручујемо овај наш најстарији и најбољи орган књижевни.

T.

КЊИЖЕВНЕ ВИЈЕСТИ.

Преглед.

— Изписао је (у Новом Саду, издавашта штампарија А. Пајевића) други дио „Огю и пиее“, романа Ђетониса, који је претресе Бранко Мушакчи. Тим је диело ово завршено. Похвално је што се није морало дуго чекати на други дио.

— Чупићева задушбина у Биограду, која стоји на врло добром гласу у књижевности нашој, издала је прјевод дра. Драге Дочина: „Гајење мале дјеце“. Књига је преведена е руског. Саставила је Марија Манасијева. Дакле и писец и преводник — рода жескога: једно Рускиња а друго Српкиња. Радујемо се томе. Нек нас заштити наше женскиње, нав мушкарце који се хвалито да изајмо неколико грамова могаз више. Књига ће ова врло добро доћи свакој кући српској која дече има и у опште сваког ко разбира о здрављу народа и његова поддрљка. Препоручујемо је најтоплије. Језик је у овом прјеводу врло добар.

— Уз књигу о гађењу мале дјеце века одмах дође и књига „Гајење оваца удешено за наше прилике.“ Ову је књигу по разним писцима а својој практици написао Св. Ђ. Гавриловић, секретар и редовни члан српског пољопривредног друштва у Биограду. Књигу је издало исто друштво. У њој има 22 слике. Она ће лијено попувати већ прилично јаку библиотеку пољопривредно књижевности наше и биће од велике користи нашим економима, којима је толико препоручујемо.

— Митровачки прота г. Урош Милутиновић у неколико је изневјерно свога црквеног пославара, јер се усудио да уступи за штампу п јавност свој „Говор намењен хиљадугодишњици славенских апостола Кирила и Методија“, који је спремно да говори у цркви, али га није говорио због забране која је ступила од патриарха. Што прото кње само говорити у цркви, то се сад чини а великој и живој цркви; у народу. Нек је на час и г. проту и одбору српске грађанске читаонице у Митровици, који је овај говор о своим трошку издао.

— Читамо, да је у Крагујевцу (у Србији) почео излазити нов лист „за народно обавештавање“ под насловом „Развјитак“. У љезу ћемо — вели се у програму тога листа — обрађивати друштвена, економска и просвјетна питања. Политичка питања дотичаћемо се само у толико, у којоко су она у верадвојној вези с поменутиим питањима. Тако и мора бити, пошто лист овај није орган ни једне наше политичке странке“. Лист излази уторком и суботом. Стаје на рачуну 8 франака. Предишњи му је „Књижко Редовачевић. Писец је још увиједи.

— И у Новом Саду, поред два књижевна листа који тамо већ постоје, хоће да се покрене и трећи под насловом: „Б р ш љ а н“. Уредник ће му бити честити књижевник наш Ђорђе Рајковић, а издавашта га свакога 1. и 15., дакле два пута у мјесцу, врјидна штампарија А. Пајевића у Новом Саду. Намијен је за бајави и поуди. Прјеводи не ће се примати него само оригинали: приповијетке, романи, шаљиве ипре црпане из нашег народног и друштвеног живота, српски животописи, слике из српског прошасте, писма знаменитих Срба, народне умовторине, старине и биљеске. Цијена му је годишња 2 ф о р. Почеће изазити од 1. Јула. Срећно да Бог да, на нам се чини да ће ова преродукција брзо довести до банкротства све наше књижевне листове.

— Биће од великог интереса књига „Интереси Српства“ коју је написао и издаје у Биограду др. Драгина Станојевић. Писец спада међу најумније млађе људе и одликује се необичном смјелошћу мисли и радикалним правцем у питањима политичким, економским и друштвеним. Напрјед смо увјерени да ће књига ова учинити сензацију у свијема нашим круговима, у којима се још нешто мисли.

— Добиемо и прве бројеве новог књижевног листа, који је под насловом „Валканска Вила“, а под уредништвом младога појесника Драгутина Ј. Илића, почео излазити у Биограду издјелом један пут. Не знамо за што књижевни листови не могу да се одрже за дуго у Србији. Било их је од сад тако, на виједан, осим Новоковићене „Вале“ која је нешто дуже трајала, не могашо да састави ни јуну годину. У читаоцима не ће бити оскудице, јер их у Србији има довољно. Биће ваљда оскудица у претилативцима. А биће да и политика много квари посао књижевности. Новоме листу жељимо успјеха и дугог живота, јер он то потпуно заслужује. Цијена му је издаје Србије 9 франака годишње.

Вијести из странијех књижевности.

— Наш пратељ и познати г. Артур Јован Еванс, који нам је још у свјезкој памети са онима догађајима те се због тога овај прјеводник, издао је на свијет књигу о старинама у старине Историју под насловом: „Antiquarian Review“ саставио је Артур Јован Еванс, Westminster, 1885.“ У овој је књизи трећи и четврти дио тих старинских нештариња у Историју, то ће рећи: у асмплама Старе Србије. У претрес вијести налажена су неаржавана о старом римском друмју, који је видо од Солуна (у Далмацији) до Скопља (у Дарданији тадашњој), и о тамошњим старинским музичницима и руд-копница. У четвртој књизи описује се старинско Скопље, где се родно Јустинијан, и стари римски друм, који је видо од Скопља до Ниша и до старе Ремезијане (садашње Бијеле Паланке, или Мустафа-пашине Паланке, тако је Турци зову). Књига је пуна цртежа од старинских сликарка и натписа, и има уз то доста прекарне маве: од Дарданије са јужним дијелом романије Далмације, и од Скопља са околином. Књига је по садржају веома валина за нас, и препоручујемо је најтоплије нашим историцима који разумију англиски, а жељети би било да је ко год од нашејх Инглеза на српски преведе. Спољашња марада управо је раскошна.

— Познато је, да су Нијемци слаби романоцијери у да се у романима ни па далека не могу мјерити с Французима. То је факт, који има својих узрока. Ми их овјде не ћемо помињати; довољно је рећи, да и сами Нијемци то признају. Много више преводје Французи е рускога, увиједију већ, да ће их Руси у романима претрети. Да се који роман е немачкога преведе на француски, то би било велико чудо. Сада то чудо хоће да се догоди. Француски лист „Gaulois“ јавља, да се спрема и да ће скоро изаћи у француском прјеводу немачки роман О с и п а Ш у б и н а „Un Elbe“ (за часет). Хоћеће ваљда надрижити своју публику, уредништво реченога листа у огласу вели, како је то дијело, у којем се описује аустријска аристократија, саставила „једна велика дама“ (une grande dame) која спада уду аристократију, и да се под називом „Осип Шубин“ крије једна узвишених списатељка (auteur auguste). Бајави, Французи остају оригинали у своје познанавају старинских ствари и одиоцима. Не је Осип Шубин, то је описе асастаје у Немачкој; за сад се да се у

у свомом грађанском животу тај (или : та) „Оси Шубин“ назива госпођица Кирилер и да је кћи једног фабриканта из Смихова близу Прага.

— Један „дисципирван“ роман ! У књижевничким круговима белгијским прави велику сензацију њеки плагијат. Тамошње друштво „Књижевна Заједница“ расписала је награду од 500 франака за најбољи роман. Једногласно би досуђила та награда списатељу Хицу за његов веома занимљиви роман : „Мемоари једнога убице“. Али — заклела се земља рају, да се снаге тајне знају ! Пађе се један млади књижевник, те јави „Књижевној Заједници“, да тај славни и награђени роман није ништа друго него плагијат рускога романа : „Злочинство и Казна“ од Достојевог, са истим особама, истим предметом и истим ријешењем. Одбор „Књижевне Заједнице“ у чуду, а славни списатељ у још већем. Нека 500 франака, они ће се вратити од куд су и дошли ; али образ ! У тјеснак сатјерани списатељ одговорио је одбору, да је њега при саставу овога романа руски романтици петина „дисципировао“, но да је он ипак није до дело прекрочио и са свијем прерадио. Добар саговор приједи полица. Међу тим одабран је књижевнички „душешни суд“, да ову ствар пресуди.

— Виктор Иго прилично је преведен и на српски. Колико нам сада на намет долази, ово су ти пријеводи : драма Ернани, Марион Делор, Краљ се забавља, Дукрсија Борђија, Марија Тјудор, Анђело, Луј Блас, Замачки Гробоци ; романи : Пошљеници дна једног осуђеника, Богородичина црква у Паризу, Сирахам Клаудије (Claude Gueux), Јашици, Работници на мору, Двадесет трећа, Историја једног злочинства, Моји синови. Биће јачачно још које дјело његово преведено, али нам у овај мих не пада на намет. Осим тога преведено је повише pjesama.

— Руси роман на француском језику : „Une Courtisane russe“ од Срђа Носова. Написао у Бруселу.

— Опет књига о Русији ! Зове се : „La Russie depuis un siècle, par Arthur des Nothes“. Написао у Паризу код Дантиса.

— У 16. бр. „Пригорке“ јавили смо, како је њеки Француз Бојне у Риму нашао двије до сад невањане песме Дантеове, које спадају у „Inferno“ његове „Божанствене Комедије“. Сада јавља професор Ноли, предстојатељ библиотеке Виктора Маријада у Риму, да те двије pjesme пише од Данте-а, него од једнога његовог копиете из 14. вијека, родом из Сијене.

— Руси кнез Крапоткин, који је у Француској затворен и осуђен на више година тамнице, не сједи тамо за бадавна, но марљиво пише, нарочито у ниглске летове, а познат је као врло учен и начитан човек. У најновије доба писао је у ниглском журналу „Nineteenth Century“ (Деведесети Вијек) значајне чланке о руској мисији у средњој Азији, доказујући да Руси морају освојити еву земљу до Парсијанца, који је природна граница Авганистану од сјевера, да је то за њих неизбежна нужда и да ће то учинити, чим стану ногом на делу од Аму-Дарје. Тај поход њима налажу разлози физични, етиографски и историјски.

— Најновији роман од Виктора Шербилјеа (Cherbuliez), а велеуспјеш писачки „Magasin“ пише га погрешно : Cherbuliez — зове се : „La femme du Choquard“. Романи Шербилје-ови за преторку су свакоме. У својим романима Шербилје је више философ него pjesnik, али философ оштра погледа, којим продире у срца и утробе људске. У овом роману он идуће рђаве и неке дуде.

— Чувана Јемкова pjesma, која се pjesva на свијема крајевима Словенија : „На прелазастава Славне“ преведена је на ниглски у истом размјеру, тако да се може и ниглски лијено pjesvati. Превели су је заједнички Нигла А. L. Hardy и Словинац Јуртелеа. Ево како гласи на ниглском :

With Slava's banner, forwards !
To shed heroic blood,
For native country's welfare
Let rifle's voice resound !

With our weapons in our hands
We'll thunder at the foe ;
And in blood will claim the rights
Which home and hearth demand.

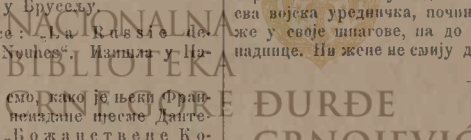
Mother dear was me entreating,
Arms around my neck was wounding,
While my maiden near was sobbing :
My beloved stay thou here !

Farewell, mother, farewell, maiden !
Now my nation, is my mother,
Honour, glory — my betrothed ;
Fly then, let us, fly to arms !

— У првом својој осме свеске Јаргевор : „Archiv für slavische Philologie“ расправља Ј. Перволт о имену „Словен или Славен“, те закључује, да је то име и даље још нерастумачено, и да су сви покушаји, да се оно протумачи, остали без усјеха. Тако извађаје од „чловек“ или „слово“ на (супрот Шпезелу), тако од „слава“ (које се мора са свијем забацити, јер су се стара Словени у свијем приљубама звали Слов-ене) и т. д. Извађаје Гримово од „свој“ са свијем фантастичко. Шафарик, и још прије њега Добровски, држали су да се Словени зову тако по њекој земљи.

— „Germanen und Slaven“ — Германи и Словени, зове се књига, коју је у Прагу издао Јулије Липерт. У њој се разлике негоријски развитак протиности у народном животу између Словена и Нијемца, размјује се, са гледишта њемачког и са смјером велико-њемачки.

— Чувени француски романсеје Мопасан (Guyde Maupassant) написао је чудноват један роман под насловом : „Bel-Ami“. У том роману — читава је редакција једнога великог париског листа. Ту видимо како се праве велике новине. Ту је сва војска уредничка, почињу од редактора који милионе слаже у своје прагове, па до једног репортера који живи од своје надице. Ни жене не свију да фале. Роман је мајсторска писан.

Читала.

(† Др. Миланкој Топонирски.) У најбољем добу својега живота умро је овај вриједни син својега народа, који се одликовао богатим даровима духа и ријетким благородством срца. Још као ђак у Нешти, бивши члан друштва „Преходнице“, показао је расправом својом „О смртној казни“, да народ српски у њему има очекивати јакога и спремног радника на пољу српске књижевности. По што је с одличним усјехом правне науке у Нешти свршио, постане адвокат и настани се у Кикинд, где је својим знањем и великим разумијевањем у својој струци стекао општу љубав и повјерење. Народ га је бирао у српски народно-црквени сабор, на кси је такође одлично мјесто заузимао. Тек се принаома годинама, у којима би могао без бриге радити и на књижевном пољу, смрт га уграби прије времена. Умро је од сухе болести 30. Марта ов. г. у 39 година живота. Дава му земља била !

(† Атанасије Герески.) Није био књижевник, није оставио ни једнога словца написана или написана. али је знао шта вриједи народу просвјета, шта вриједи књижевност и они људи који се на том пољу око добра народнога труде и муче. То је посвједочно лијено на потоњем часу својме, оставивши велики дио свога имања у закладу, из које се има васпитавајући и на наукама издржавати омладина српска. Осим тога извјештао је „Матичи Српској“ у Новоме Саду јед и дио свога имања као „фонд Атанасија Гереског“, с опоруком, да се из тога фонда изграђују дјела српскијех књижевних, на п самим сиромашни српски књижевници да се по тогробри из њега издржавају. Са свијема овим фондима мудро је расположио тако, да од Матиче пријећу под управу српских народних фондова, ако би Матича престала. Овим дјелма својим покојник, родом из Сријепа, заузео је достојно мјесто у Пантеону српскијех добротвора, који нам броји већ приличан број дичнијех глава. Слава му и вјечан сиомен међу Српима !